

Kadına Karşı Her Türlü

Dğt.: Genel

Ayrımcılığın Önlenmesine

4 Kasım 2014

İlişkin Sözleşme

Aslı: İngilizce

DÜZENLENMEMİŞ ÖN VERSİYON

Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi

Çocuk Hakları Komitesi

Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'nin 31 Sayılı ve Çocuk Hakları Komitesi'nin 18 Sayılı Zararlı Uygulamalara İlişkin Ortak Genel Tavsiye Kararı / Genel Yorumu

1. Giriş

Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) ve Çocuk Hakları Sözleşmesi (CRC), hem genel hem de özel olarak zararlı uygulamaların ortadan kaldırılmasına ilişkin yasal bağlayıcı yükümlülükler içermektedir. Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi ve Çocuk Hakları Komitesi, kendi izleme görevlerinin icra ederken, kadınları, çocukları ve özellikle kız çocuklarını etkileyen bu uygulamalara sürekli dikkat çekmektedirler. CEDAW Komitesi ve Çocuk Hakları Komitesi, çakışan bu görevleri ve nerede ve ne suretle meydana gelirse gelsin bu zararlı uygulamaları önleme ve bunlara çözüm üretme yönündeki ortak taahhütleri dolayısıyla bu Ortak Genel Tavsiye Kararı/Genel Yorumu hazırlamaya karar vermişlerdir.

2. Genel Tavsiye Kararı/ Genel Yorumun amacı ve kapsamı

1. Bu Genel Tavsiye Kararı / Genel Yorumun amacı, Taraf Devletlerin zararlı uygulamaların ortadan kaldırılmasına yönelik olarak her iki Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerini tam olarak yerine getirebilmeleri için alınması gereken idari, siyasi ve diğer uygun tedbirlerle ilgili güvenilir rehberlik imkânı sunmaktır.
2. Komiteler, zararlı uygulamaların doğrudan ve/ veya çocukluk dönemlerinde maruz kaldıkları uygulamaların uzun vadeli etkileri nedeniyle yetişkin kadınları etkilediği kabul eder. Dolayısıyla bu belgede, kadın haklarını etkileyen zararlı uygulamaların ortadan kaldırılmasıyla ilgili hükümler bakımından Taraf Devletlerin yükümlülükleri de ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.
3. Ayrıca Komiteler, erkek çocuklarının da şiddet, zararlı uygulamalar ve önyargılar dolayısıyla mağdur olabildiğini ve bu çocukların korunabilmesi ve yanı sıra toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin ve önyargıların ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaşamlarının ilerideki dönemlerine sirayet etmesini önlemek üzere bu çocuklarının haklarının da üzerine eğilmenin gerekliliğini kabul ederler. Dolayısıyla bu belgede, Taraf Devletlerin ayrımcılık nedeniyle erkek çocuklarının

haklarından faydalanmalarını etkileyen zararlı uygulamalarla ilgili olarak Çocuk Hakları Sözleşmesi kapsamındaki yükümlülüklerine atıfta bulunmaktadır.

4. Bu Genel Tavsiye / Genel Yorum her iki Komite'nin ilgili Genel Tavsiyeleri ve Genel Yorumlarıyla, özellikle de kadına yönelik şiddete ilişkin 19 Sayılı (1992) CEDAW Genel Tavsiyesi, Çocuk Hakları Komitesi'nin çocukların fiziksel cezalandırılmaya karşı korunma hakkına ilişkin 8 Sayılı (2006) ve çocukların her türlü şiddete karşı dokunulmazlık hakkına ilişkin 13 Sayılı (2011) Genel Yorumları ile birlikte okunmalıdır. Kadın sünnetine ilişkin 14 Sayılı CEDAW Genel Tavsiyesinin içeriği de bu Genel Tavsiye/ Genel Yorum ile güncellenmiştir.

3. Ortak Genel Tavsiye/ Genel Yorumun gerekçeleri

5. CEDAW ve Çocuk Hakları Komiteleri, zararlı uygulamaların köklerinin kadınların ve kız çocuklarının atfedilen basmakalıp rolleri dolayısıyla erkeklerden aşağı görüldüğü toplumsal yaklaşımlara dayandığını sürekli olarak dile getirmektedir. Ayrıca, şiddetin toplumsal cinsiyet boyutunu vurgulayarak, cinsiyet ve toplumsal cinsiyete dayalı yaklaşımlar ve kalıp yargıların, güç dengesizliklerinin, eşitsizliklerin ve ayrımcılığın sıklıkla şiddet veya zorlama içeren uygulamaların yaygınlığını sürekli kıldığını belirtmektedirler. Komitelerin evde, topluluk içinde, okullarda, diğer eğitim ortamlarında ve kurumlarında ve daha geniş anlamıyla toplum içinde kadınların ve çocukların "korunması" veya denetiminin¹ bir yolu olarak toplumsal cinsiyete dayalı şiddete başvurulmasını haklı çıkarmak üzere de bu uygulamalardan faydalanılmasından endişe duyduğunu unutmamak da önemlidir. Komiteler ayrıca, cinsiyete ve toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın özellikle dezavantajlı kesimlere mensup olan veya olduğu düşünülen ve dolayısıyla zararlı uygulamalar bakımından daha büyük mağduriyet riski altında olan kadınlar² ve kız çocuklarını etkileyen diğer faktörlerle kesiştiğine Taraf Devletlerin dikkatini çeker.
6. Bu nedenle zararlı uygulamalar; cinsiyete, toplumsal cinsiyete ve yaşa ve diğer nedenlere dayalı ayrımcılıktan dayanak almakta ve sıklıkla bazı dezavantajlı kadın ve çocuk kesimlerine ilişkin yanlış algıların yanı sıra sosyo-kültürel ve dini gelenek

¹ 19 Sayılı CEDAW Genel Tavsiye Kararı (1992), para.11 ve Çocuk Hakları Komitesi 9 Sayılı Genel Tavsiye Kararı, 8, 10 ve 79. Paragraflar, Çocuk Hakları Komitesi 15 Sayılı Genel Yorumu 8 ve 9. paragraflar

² CEDAW Sözleşmesi'nin 2. Maddesi'nin 2. Bendi kapsamında taraf devletlerin esas yükümlülüklerine ilişkin 28 Sayılı CEDAW Genel Tavsiye Kararı (2011)

ve değerlere başvurularak meşrulaştırılmaktadır. Genel anlamda, zararlı uygulamalar sıklıkla şiddetin çeşitli formlarıyla ilişkilendirilmekte veya bizzat kadınlara ve çocuklara yönelik bir ayrımcılık türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu uygulamaların doğası ve yaygınlığı bölgelere ve kültürlere göre farklılık göstermekle birlikte; içlerinde en yaygın olan ve en iyi belgelenen uygulamalar kadın sünneti, çocuk gelinler ve/ veya zorla evlendirme, çok eşlilik, sözde namus adına işlenen suçlar ve başlık parası şiddetidir. Bu uygulamalar, sıklıkla her iki Komite'de de ele alınmış ve bazı durumlarda yasal ve programlı yaklaşımlarla açıkça törpülenmiştir; bu ortak Genel Tavsiye/ Genel Yorumda da sözü edilen uygulamalar önemli açıklayıcı örnekler olarak değerlendirilecektir.

7. Zararlı uygulamalar, dünyanın birçok ülkesinde çok çeşitli topluluklar arasında endemik olarak görülmektedir. Bu uygulamaların bazılarında özellikle göç gibi nedenlerle daha önce yaygın olmadıkları ve kayıtlara geçmedikleri bölge ve ülkelerde de rastlanırken; bu tür uygulamaların çatışma gibi bir dizi etkene bağlı olarak ortadan kaybolduğu ülkelerde bugünlerde yeniden ortaya çıktıkları görülmektedir.
8. Toplumsal cinsiyet rolleri ve ataerkil güç ilişkisi sistemleriyle sıkı sıkıya bağlı ve bunları pekiştiren; kimi zaman da engelliler ve albinizimli bireyler dahil dezavantajlı belirli kadın ve çocuk gruplarına yönelik olumsuz görüşleri veya ayrımcı inanışları yansıtan çok sayıda diğer uygulama, zararlı uygulama olarak tanımlanmaktadır. Bu uygulamalar, belirtilenlerle sınırlı kalmamak üzere şunlardır: kız çocuklarının ihmal edilmesi (erkek çocuklarının bakım ve tedavisinin tercih edilmesine bağlı olarak), beslenmeyle ilgili aşırıya kaçan kısıtlamalar (zorla yedirme, yemek tabuları, hamilelik süreci dahil), bekaret testi ve ilgili uygulamalar, bağlı tutma, yaralama, damgalama/kabilelere özgü işaretleme, fiziksel cezalandırma, taşlama, şiddet içeren başlatma ritüelleri, dulluk uygulamaları, cadılık, bebek katli ve ensest.³ Kadınların ve kız çocuklarının güzelleştirilmesi veya evlenebilmesi amacıyla (kilo aldırma, tecrit etme, dudak tabağı taktırma ve boyun halkaları taktırarak boyun uzatma⁴) ya da kız

³ Bkz. 19 Sayılı CEDAW Genel Tavsiye Kararı (1992), 11. Paragraf ve 13 Sayılı Çocuk Hakları Komitesi Genel Yorumu (2011), 29. Para.

çocuklarının erken yaşta hamile kalmasını önleme veya cinsel taciz ve şiddetten koruma (meme ütüleme / düzleştirme gibi) çabasıyla yapılan bedensel değişiklikler de zararlı uygulama kapsamına girmektedir.